

Лекція 8

Малі архітектурні форми

Малі архітектурні форми (МАФ) – невеликі споруди, що мають як естетичне, так і практичне значення: альтанки, огорожа, декоративні стінки, пристовбурні огорожі, перголи, арки, лавочки, скульптури, трельяжи, містки, вазони, альтанки, навіси, садові меблі і скульптури, споруди дитячих майданчиків тощо. З їх допомогою територія ділиться на функціональні зони, створюється потрібний акцент для кожної з них, організовуючи простір для відпочинку, дитячих ігор, прогулянок.

Декоративна стінка, суцільна або ажурна, вільних обрисів використовується для розчленування різноманітних просторів територій зелених насаджень, орієнтації руху пішоходів, для організації затишних місць відпочинку та ізоляції їх від решти території. Стінки створюють з каменю, залізобетону, кераміки, склопластику – матеріалів, які можуть виступати в цій ролі самостійно або в поєднанні з іншими компонентами. Привабливі стінки з декоративною кладкою, що дозволяє зберегти природному каменю фактуру, форму, колір і всі його відтінки. При необхідності таку кладку може доповнювати скульптура або чеканка. Висота, розмір приймаються виходячи з призначення стінки. Красиві стінки в поєднанні з водною поверхнею невеликого басейну, з мальовничим квітником, коли вони перетворюються в архітектурний масштабний елемент, що допомагає сприйняттю садово-паркового простору. Декоративна стінка може завершувати далеку перспективу чи відкривати її, перебуваючи на передньому плані.

Огорожа (рис.1) – пристрій, ізолюючий територію або її частину від доступу сторонніх, що захищає зелені насадження від пошкоджень, що спрямовує рух пішоходів. Їх встановлюють на бульварах і скверах, навколо садів і парків, на берегах річок, ставків і водойм, навколо дитячих садів і поліклінік. Для огорож використовують камінь, чавун, сталь, бетон, дерево або різноманітні поєднання матеріалів. Декоративна форма огорож повинна гармоніювати з архітектурою навколишніх споруд і з зеленими насадженнями. У деяких випадках зелені насадження самостійно виступають у ролі огорож. Огородження бувають високі (вище 2,5-3м), середні (1,0-1,2м) і низькі (0,3-0,5м). Високими огорожують території обмеженого користування – лікарні, санаторії, виставки, зоопарки і т. і. Середні встановлюють на набережних, навколо бульварів і скверів. Низькі огорожі створюють по межах квітників, газонів.

Для огороження терас кафе, фойє відкритого театру нерідко застосовують метал і незабарвлене дерево твердих порід, що зберігає природний малюнок і фактуру матеріалу.

Огородження можуть грати важливу роль в оформленні всього міста. Чудові по технічному виконанню і досконалості художньої композиції малюнка огорожі і грати Літнього саду, Казанського собору, парків та скверів Ленінграда. Мости і набережні 65 річок, каналів і протоки міста об'єднують ансамблі в єдиний архітектурний комплекс. Високий художній рівень огорож та поручнів набережних мостів вже давно отримав визнання.

В умовах міста при посадці дерев безпосередньо на тротуарах вулиць і площ слід обов'язково встановлювати *пристовбурних огорожу* (рис.2) біля кожного дерева для захисту коріння від витоптування і надмірного ущільнення поверхні ґрунту. З цією метою в твердому покритті залишають недоторканим пристовбурне ділянку з рослинним ґрунтом, закриваючи його розбірний (найчастіше чавунної) ґратами, зміцнюючи її на рівні тротуару. Для цих цілей застосовуються й інші способи, наприклад замощення пристовбурного кола великим кругляком або бруківкою, встановлюються спеціальні залізобетонні збірні плити з отворами, що захищають коріння, але не перешкоджають надходженню в землю вологи та повітря.

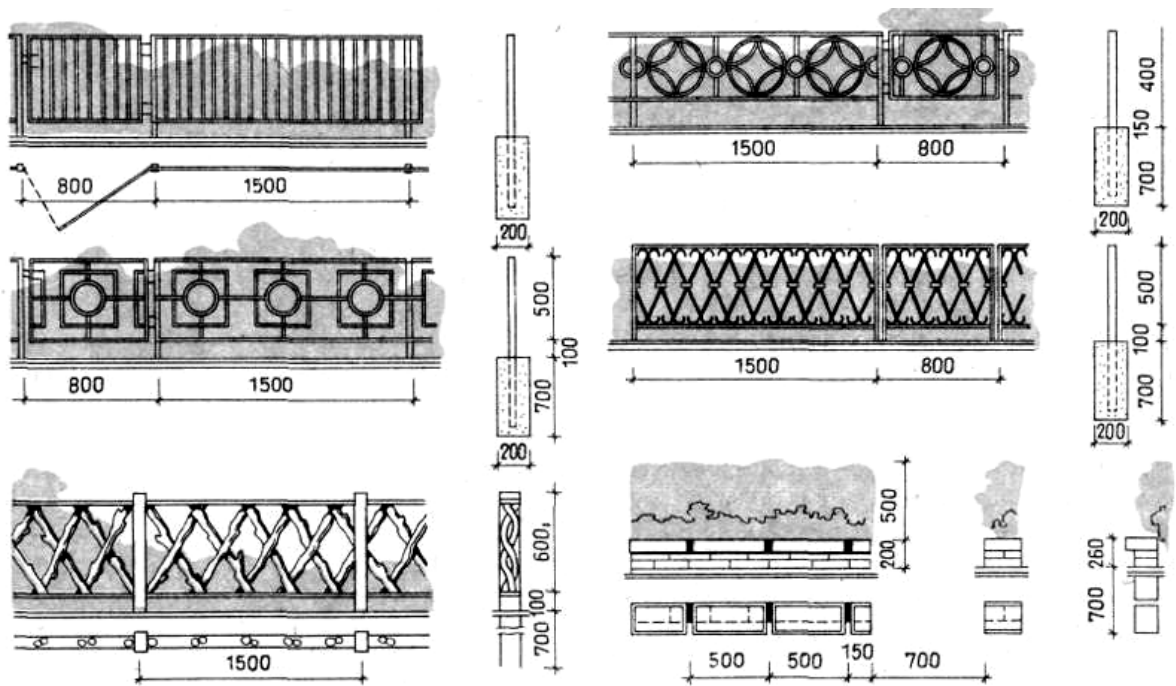

Рисунок 1 - Варіанти огорожі

Рисунок 2 – Приклади пристовбурних огорож

Елементи інформації – пристрої, що допомагають відвідувачам орієнтуватися на озелених територіях з різноманітними точками тяжіння і розгалуженою мережею алей, доріжок, майданчиків і т. і. Графічна інформація у вигляді схем, символів має бути доступною та образної. Короткочасну інформацію у вигляді художньо оформлених афішних тумб і рекламних стендів доцільно встановлювати біля входів в сади і парки, враховуючи потреби осіб з обмеженими можливостями.

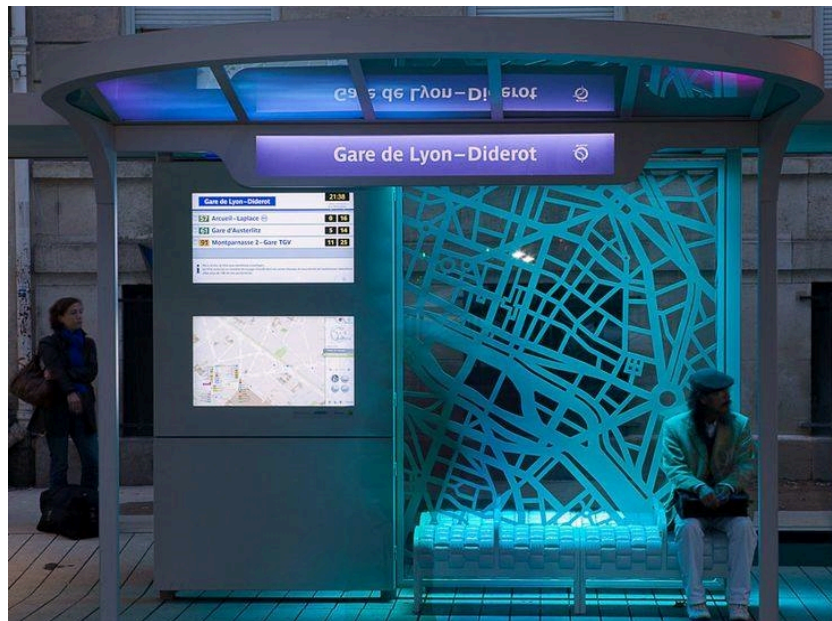

Рисунок 3 – Приклад тактильної карти з інформаційними щитами

Автомати – автоматичні пристрої для солодоців, чіпсів, газованої води. Їх установка ускладнюється необхідністю підведення інженерних комунікацій – електрики. Встановлювати автомати доцільно в місцях скупчення людей і на спеціальних майданчиках, біля головних пішохідних алеях. Архітектура, розміри, колір автоматів повинні поєднуватися з зеленими насадженнями і всім оточенням – вони повинні бути привабливими, помітними, але не нав'язливими.

Рисунок 4 – Приклади МАФ

Урни призначаються для збору дрібного та побутового сміття та забезпечення чистоти найбільш відвідуваних місць озелененої території. Їх встановлюють на майданчиках відпочинку, у громадських, культурних установах, уздовж пішохідних алеї і доріжок, біля кіосків, ларьків і т. і. Урни виготовляють з вогнетривкого матеріалу, в основному з металу, металевої сітки, але можуть застосовуватися азбестоцемент, залізобетон тощо.

Для додання своєрідності озелененій території слід ширше застосовувати елементи малих архітектурних форм, які могли б підкреслити специфіку конкретної території, її

кращі якості, додати індивідуальність, створити комфортні умови відпочинку. У парках і лісопарках це можуть бути стилізовані утилітарні колодязі, на водоймах будиночки для водоплавних птахів або інші найрізноманітніші за формою і призначенням споруди.

Фонтани й водойми.

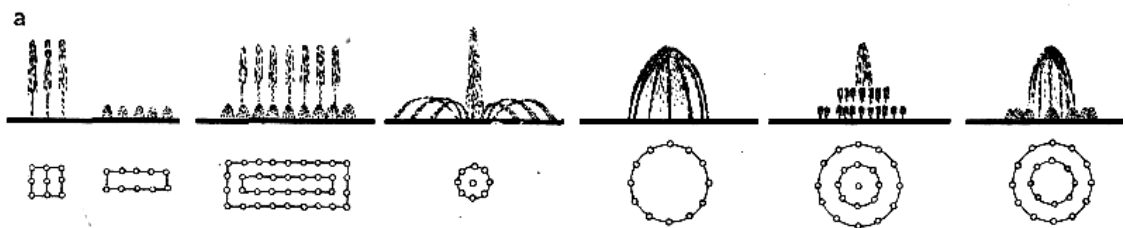
Після чіткого визначення призначення фонтану або водойми, в залежності від необхідного ефекту вибирається прийом включення води в загальне архітектурно-планувальне рішення. При цьому слід враховувати, що швидка течія річок, струмків, водоспадів, каскадів і фонтанів привертає увагу людини, створює піднесений настрій, підкреслює світлотіньові ефекти, супроводжувані незвичайними динамічними звуковими оформленнями, і навпаки, спокійне «дзеркало» водної гладі, що відбиває небо, плывуть хмари, зелень і архітектуру споруд, доповнює пейзаж, робить його об'ємним, гармонійним, привабливим і заспокійливим. Особливо слід враховувати кліматичні умови району, які в чому визначають прийоми і форми використання води у місті, а також можливий асортимент рослин для оформлення водних пристроїв.

Серед високохудожніх творів архітекторів і скульпторів минулих епох чимало водних пристроїв, при створенні яких вміло використовувалися не тільки різноманітні декоративні властивості води, але й поєднання води, зелені і архітектури. І в наш час важливим елементом інженерного благоустрою слід вважати фонтани – одне з кращих прикрас міських площ, парків, скверів та інших територій міста. Фонтани мають не тільки декоративне значення, але і покращують мікрокліматичні умови в районі їх зведення.

Залежно від місця розташування, архітектурного оточення вибирають розмір і форму фонтану. Залежно від композиції водних струменів фонтани можуть бути різних типів: фонтани-джерела; фонтани з однієї струменя і багатоструменеві; фонтани, що складаються з однієї або декількох чаш, з переливом води з однієї чаші в іншу; фонтани з використанням скульптур; фонтани-зливи, каскади та ін.

У містах на озелених територіях, особливо в парках і зонах відпочинку, поширені фонтани-джерела, які гармонійно доповнюють красу природної природи. Вони створюються шляхом оформлення природних джерел або шляхом штучних пристроїв з підведенням води з водопроводу.

На сприйняття води суттєво впливають розміри і контури водойми або фонтана.

Нерідко при розташуванні фонтану в парковому середовищі його доповнюють архітектурними або скульптурними композиціями, які покликані зберігати цілісний, гармонійний художній образ споруди навіть при відсутності води, коли вони стають самостійними скульптурними творами. Тому ці фонтани доцільно створювати з урахуванням вимог, що пред'являються до розміщення як фонтану, так і звичайних скульптур або їх ансамблів у парковому оточенні. Особливо багато прикладів вдалого застосування скульптури на сюжети, пов'язані з водою, при оформленні декоративних водойм. В оформленні міських площ та скверів використовують фонтани з різними за формою декоративними чашами, вазами.

Не можна укріплювати береги міських водойм суцільним бетонним поясом або з природного каменю. Це різко погіршує умови проживання багатьох птахів (качок, ластівок і т. і.), крім цього порушується біологічна взаємозв'язок рослин: водних, прибережних і зростаючих на березі. Усі водойми необхідно регулярно чистити.

За певних умов у водоймах особливо в жарких районах починають швидко розвиватися водорості (цей процес часто називають цвітінням води), позбутися від них можна тільки періодичним оновленням води, влаштовуючи проточні водойми.

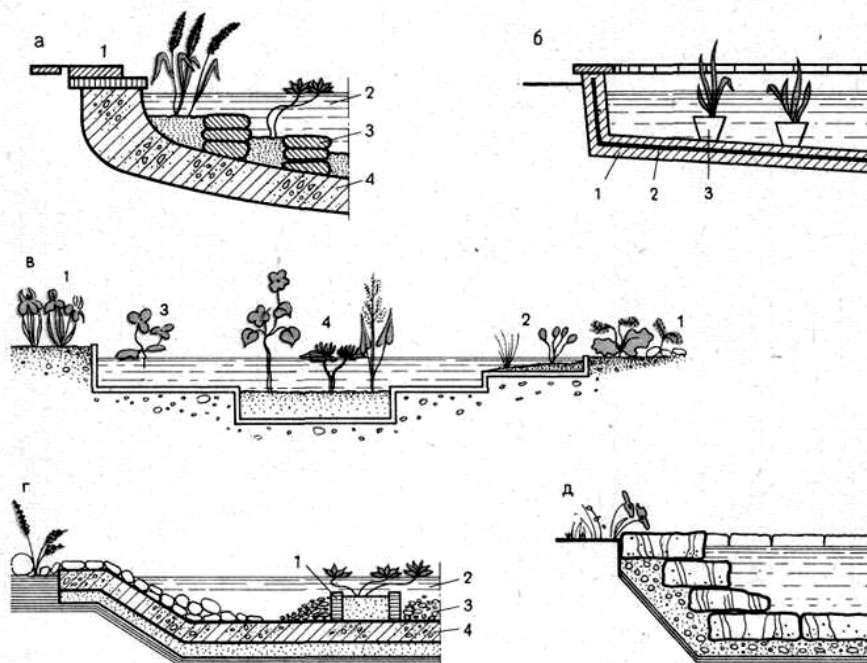
Водойми нерідко служать основою архітектурно-планувального рішення міської території або їм відводиться важлива роль у виявленні прийнятої композиції. У деяких випадках вода виконує функції огорожі.

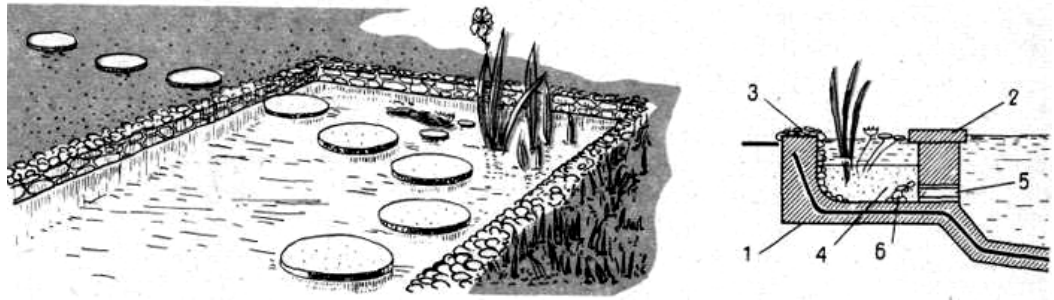
Рисунок 5 – Приклад водних пристроїв

Коли водойми створюються шляхом поглиблення та розширення струмків, річок або на знижених затоплюваних ділянках, виїнятий ґрунт живописна розміщується на березі, а його поверхня озеленяється, і по новоствореному рельєфу прокладаються прогулянкові доріжки і влаштовуються майданчики для відпочинку.

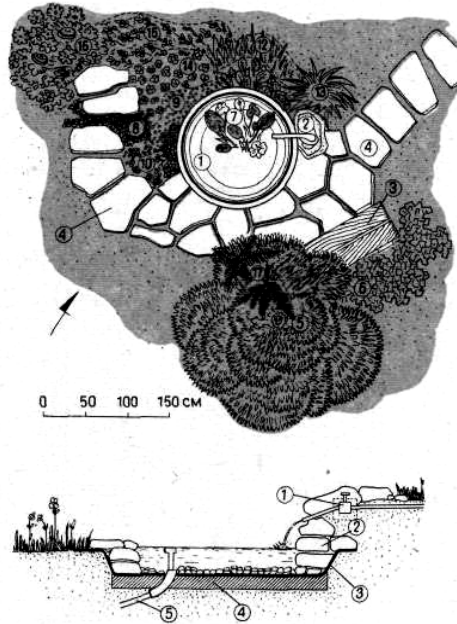
Одним з достоїнств води є те, що водойму можна влаштувати практично в будь-якому місці. І хоча розміри її в обмежених умовах бувають зовсім невеликі, вона проте відіграє важливу роль в оформленні відведеного для благоустрою ділянки, створення на навколишньої території сприятливого мікроклімату, особливо в жаркий літній час.

Розміщення водних рослин у водоймі: а) 1 - бортовий камінь; 2 - вода, 3 - плоске каміння; 4 - дно з бетону; б) 1 - залізобетонна чаша; 2 - гідроізолюючий шар; 3 - пластмасова корзина з рослинним ґрунтом; в) 1 - рослина на мокрому ґрунті; 2 - болотні рослини; 3 - вільно плаваючі рослини; 4 - рослини з плаваючим листям і квітами; г) 1 - контейнер для посадки рослин; 2 - вода; 3 - галька, 4 - дно з бетону; д) обрамлення декоративних басейнів природним камінням.

Водоймище з переходом з круглих бетонних плит і водними рослинами: 1 - чаша басейну; 2 - бетонні плити, переходи; 3 - галька фактурного шару; 4 - рослинний ґрунт; 5 - спускна труба; 6 - галька біля входу труби

Декоративна водойма (арх. Н. Титова). План: 1 - водойма; 2 - водопровідний кран, замаскований валунами; 3 - лава; 4 - декоративне покриття з природного каменю; 5 - верба біла (плакуча форма); 6 - чубушник (жасмин) вінцевий; 7 - водокрас звичайний і кубушка мала; 8 - вербейник монетчатий (луговий чай); 9 - незабудка болотна; 10 - калужниця болотна; 11 - бадан товстолистий; 12 - ірис (касатик) жовтий; 13 - ірис (касатик) сибірський; 14 - купальниця; 15 - астільба гібридна; 16 - півонія; 17 - папороть орляк звичайний; Розріз: 1 - водопровідний кран; 2 - камінь на розчині; 3 - гідроізолююча прокладка; 4 - бетонне дно; 5 - зливна труба

Невеликий декоративна водойма з фонтаном або струмком, оформлена кам'яними валунами з вологолюбними і водними рослинами, володіє великою привабливою силою, нагадуючи людині про красу природної живої природи. Саме тому поряд з ним доцільно організувати майданчики для тихого відпочинку.

Рисунок 6 – Аналог водного пристрою, освіжаюча арка, Нью-Йорк

Встановлення лав передбачають, як правило, на тверді види покриття або фундамент. У зонах відпочинку, лісопарках, дитячих майданчиках лави встановлюють на «м'які» види покриття. За наявності фундаменту заборонено його виступ над поверхнею землі. Висоту лави для відпочинку дорослої людини від рівня покриття до площини сидіння треба приймати в межах від 0,42 м до 0,48 м. Поверхні лави для відпочинку виконують з дерева, з різними видами водостійкого оброблення.

Рисунок 7 – Аналоги МАФ для тихого відпочинку

Рисунок 8 – Приклади зони тихого відпочинку